

“Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΒΟΛΟΥ”

τοῦ ΜΠΕΡΝΑΡ ΣΩ

(Εἰς τὸ «Ἐθνικόν»)

Φαίνεται, διὰ θὰ εἶμαι προκατειλημμένος ἐναντίον τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου. Διότι δὲν μοῦ ἀρέσει πλέον τίποτε... Προχθές, λόγος χάριν, πού ἐπήγα νὰ ξαναἰδῶ αὐτὸν τὸν «Μαθητὴν τοῦ Διαβόλου» — ἢ τὸν «Ἀνθρώπον», ὅπως τὸν θέλει ἡ μετάφρασις —, καὶ ἐσκεπτόμην τὴν πρὸ εἰκοσαετίας παράστασιν, εὗρισκα ὅτι ἐάν μεσὰ σὲ εἴκοσι χρόνια πολλὰ πράγματα ἔχουν προχωρήσει εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, τὸ «Ἐθνικόν» δὲν ἔχει χάν τὴν δύναμιν νὰ μείνῃ ἐκεῖ πού κατώρθωσε νὰ φθάσῃ — πρὸ εἰκοσαετίας. Καὶ ἔλεγα μεσὰ μου: Προκατάληψις εἶναι ὅλα αὐτά. Εἰς τὸ κάτω-κάτω, οἶσσε ἀπὸ τὴν μνημησὺν τὴν παράστασιν τοῦ 1934, πού δὲν ἦτο δέβαια καὶ ἐκείνη ἀφύστος, καὶ προσλάβησέ νὰ χαρῆς αὐτὴν πού σοῦ δίδεται τώρα. Ἄλλοι ἄνθρωποι εἶναι, νέοι, αὐτοὶ πού κινοῦνται εἰς τὴν σκηνὴν, ἄλλος ὁ σκηνοθετὴς, νέος ἐλπίς — πολὺ νεώτερος μάλιστα ἀπὸ ὅσον τὸν ἐπίστευα, ἐάν κρίνω ἀπὸ κάποια παιδακίσια καμώματά του — καὶ μόνον ὁ Μπέρναρ Σὼ καὶ ὁ Διαβόλος του εἶναι οἱ παλαιοὶ τοῦ 1897. Ἀλλ’ αὐτὸς ὁ παλαιὸς θεατράνθρωπος, πού ἔκαμνε ἀκόμη τότε τὰ πρῶτα τοῦ θέατρο, ἐβγήκε εἰς τὸ παλκοσέλικον διὰ νὰ σατυρῇ, διὰ νὰ σκώψῃ ἀλύπητα τὸ παλαιότερον τοῦ ἰδικοῦ τοῦ ἀγγλικὸν θέατρον, τὸ μελόδραμα τοῦ 19ου αἰῶνος, τὴν συμβατικότητά τῶν καταστάσεων τῆς παλαιᾶς σκηνῆς, τὴν ἀσυνέπειαν καὶ τὴν φαντασιοπληξίαν τῶν θεατρογράφων πού ἔστηναν στὰ σανίδια ἀνδρείκελα καὶ ὄχι ἀνθρώπους. Ἀνδρείκελα θέλετε; — ἦτο ὡς νὰ ἔλεγε εἰς τὸ κοινόν του. Ἰδοὺ τα. Ἀλλ’ ἀφήστε με νὰ δώσω στὰ ἀνδρείκελα αὐτὰ τὴν ἰδικήν μου φωνήν... Δὲν ἐδίστασεν, ἔτσι, νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ ἀνδρείκελα γιὰ νὰ ἐκφράσῃ ἰδέες...

«Μελόδραμα» — ὄχι «σάτυρα», δπως λέγει τὸ πρόγραμμα τοῦ «Ἐθνικοῦ» — χαρακτηρίζει ὁ ἴδιος τὸν «Μαθητὴν τοῦ Διαβόλου». Καὶ πράγματι τὸ ἔργον του, εἰς τὴν θεατρικὴν τοῦ κατασκευὴν, δὲν εἶναι περισσότερο ἀπὸ ἠδτελμένον μελόδραμα. Συνέλειαι ἐπὶ ἀσυνειληφῶν, μαγειρευμένων ἐπεισοδίων πού ἀντικαθιστοῦν τὴν πατροπαράδοτον εἰστολογραφίαν, διὰ νὰ κρατοῦν ρόλον ἀπὸ μηχανῆς θεῶν, τρώτες τῆς ὀπρας, καὶ ἀνάμεσα σ’ αὐτὰ σπιθίσματα πνεύματος, εἰρωνεῖες καὶ σαρκασμοί, κωμικοποιήσεις τῶν καταστάσεων πού οἰκοδομοῦνται καὶ γκρέμισμά τους μ’ ἓνα φύσημα. Κι ὅλα γιὰ τὴν διασκέδασιν ἐκείνην τὴν ἐσωτερικὴν, πού εἶναι ἡ συγκομιδὴ κάποιας περιέργης ἀλχημείας μεταξὺ τῆς σκηνικῆς πράξεως πού διακωμωδεῖται καὶ τῆς οὐσίας τῶν χαρακτήρων πού γίνονται θεατοὶ μόνον κάτω ἀπὸ τὸ πρίσμα τῆς διαβρωτικῆς σατύρας. Ἀλλ’ ἡ σάτυρα εἶναι καρπὸς ψυχολογικῆς ἀνατομίας. Δὲν εἶναι σάτυρα ἐπιφανειῶν.

Ὅλες αὐτὲς οἱ προϋποθέσεις πού ἔπρεπε νὰ ληφθοῦν ἐπ’ ὄψιν γιὰ νὰ δοθῇ εἰς τὸ ἔργον ὁ ἀρμόζων τόπος — καὶ ὁ ἀτυχῆς ὁ Σὼ γίνεται καθ’ ἱπεροβολὴν φλύαρος στὶς σκηνοθετικὰ ὁδηγίαις του, πού εἶναι ἀτόφια ψυχολογικὰ σκίτσα τῶν σκηνικῶν ἡρώων του — ὅλα αὐτὰ τὰ χρήσιμα καὶ τὰ καθοδηγητικὰ ἐπεταχθήκαν εἰς τὸ καλάθι καὶ ὁ «Ἀνθρώπος τοῦ Διαβόλου» ἐδόθη προχθές ἀκριδῶς ὅπως ἱστηγόρευε σκαπτικώτατα ὁ χαρακτηρισμὸς του: ὡς μελόδραμα! Ἀλλὰ μελόδραμα μὲ σοβαρώτατες προθέσεις! Τί νὰ σοῦ κάμουν κατόπιν τούτου οἱ ἠθοποιοί; Εὐτύχημα εἶναι διὰ τοὺς ρόλους τῶν κ.κ. Ν. Παρασκευᾶ, Α. Φωλιππᾶ καὶ Χρ. Εὐθυμίου τὸν ἔσωσαν. Καὶ ἡ Δόνις Βαλάνου συμπληθητικωτάτη ἐμφάνισις. Ἀλλὰ πῶς νὰ συγκρατηθῇ, αἰσῆς, ὁ κ. Χατζίσκος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν ἔλειπαν παρὰ τὰ πειρατικὰ σχολαρχίαι; Καὶ πῶς νὰ πεισθῇ ἡ κ. Ρίτα Μυράτ διὰ τὴν θλίψιν τῆς καὶ ὁ πανικόβλητος θαυμασμός της ἔπρεπε νὰ εἶχαν καὶ κάποιαν ὑπογράμμισιν γελοιογραφίας: Ἡ ἡ κ. Ἐλσα Βεργῆ διὰ τὸ πουριτανισμὸς της ἐχρειάζετο περισσότερὰν ἐπιτήδευσιν; Ὁ κ. Βόκοβιτς ἦτο λαμπρὸς εἰς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ἔργου. Διὰ τί δὲν ὁ κ. Κλώνης μετέβαλε τὰ «κουζινοδοματία» τοῦ Οἰέμπστερμπριτς τοῦ Νισὺ Χαμπσάιαρ (χρονολογία δράσεως 1777!...) σὲ φρεσκοβαμμένα λίδιγκ-ροῖμ ἀγροικίας τοῦ 1850;

Ἡ παλαιὰ μετάφρασις τοῦ Δειννήστου Ἀχιλλέως Κύρου, ἐνὸς ἀνθρώπου πού ἀγάπησε, καθὼς φαίνεται, πολὺ τὸ θέατρο τοῦ Μπέρναρ Σὼ (εἰς τὸν ἴδιον ἀπεῖλεται καὶ ἡ μετάφρασις τοῦ «Προσηλυτισμοῦ τοῦ Κατετὰν Μπρασσιλάουντ»), ἐκπληρώνει θαυμάσια τὸν προορισμὸν της καὶ τώρα.